

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัตกรรมการสื่อสารภาษาอังกฤษในอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมด้านพุทธศาสนาของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร” ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นในหลักการค้นหาความรู้ที่เป็นความจริง จากแหล่งรากเง้าของข้อมูลโดยแท้ (Grounded Theory Approach) กล่าวคือ ในขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษา ณ สถานที่จริงและทำการศึกษาเชิงลึกด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้รู้ อาทิ กลุ่มผู้เป็นบุคคลในท้องถิ่นในพื้นที่โดยตรงของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และ มัคคุเทศก์นำเที่ยววัดราชาธิวาสราชวรวิหาร ทั้งนี้เพื่อได้ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์เอกลักษณ์และการออกแบบเนื้อหาสื่อภาษาอังกฤษของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร สำหรับการสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัยในรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิดทฤษฎี การสื่อความหมาย เอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรมด้านพุทธศาสนา และการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดเป็นประเด็นของการวิจัย

2. แหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์วัดราชาธิวาสราชวรวิหาร ด้านศิลปวัฒนธรรม พุทธศาสนา แหล่งข้อมูลเชิงเอกสาร อาทิเช่น บทความเชิงวิชาการด้านประวัติศาสตร์ของไทยในยุครัตนโกสินทร์ เอกสารประกอบการประชุมชี้แจงการดำเนินงาน แผนงาน โครงการของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร เอกสารที่เผยแพร่ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งในส่วนของเอกสารที่เผยแพร่ทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร ด้านศิลปวัฒนธรรม เอกสารเพื่อการปฏิบัติงาน เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ และหนังสือทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ได้แก่ หนังสือเรื่องมรดกไทย และแนวความคิดนโยบายและแผนการจัดการการท่องเที่ยว นอกจากนี้แหล่งข้อมูลในรูปเอกสารต่างๆ แล้ว ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ยังมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ต้องการสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่ม โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

1. กลุ่มผู้เป็นบุคคลในท้องถิ่นในพื้นที่โดยตรงของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 3 คน ได้แก่ พระสงฆ์ที่ประจำพรรษาวัดราชาธิวาส ซึ่งเป็นผู้รู้และมีประสบการณ์ในหน้าที่ต่างๆ ณ วัดราชาธิวาสราชวรวิหาร ไม่น้อยกว่า 5 พรรษา

2. กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยววัดราชาธิวาสราชวรวิหาร จำนวน 10 คน โดยทำการสอบถามข้อมูลและข้อคิดเห็นตลอดจนประเด็นต่างๆที่สำคัญที่มาจากอัตวิสัย (Subjective) ของนักท่องเที่ยวนั้นๆ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกนักท่องเที่ยวต่างชาติ ดังนี้คือ

2.1 เป็นนักท่องเที่ยวที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปี ขึ้นไปจะเป็นเพศชาย หรือเพศหญิง ก็ได้

2.2 เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ตั้งใจเดินทางมาท่องเที่ยววัดราชาธิวาสราชวรวิหารเป็นการเฉพาะเจาะจง ไม่ใช่นักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านวัดราชาธิวาสราชวรวิหารแล้วแวะเข้ามา

2.3 เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาจากทวีปยุโรป ทวีปอเมริกา และ ทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย โดยกำหนดการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว โดยไม่เจาะจงประเทศ เพราะเป็นประเทศที่มีการสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล และเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่นิยมมาเที่ยวที่ประเทศไทย อนึ่งในการออกแบบเนื้อหาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อความหมายเอกลักษณ์ของอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม นั้นจะต้องใช้ภาษาอังกฤษที่เป็นมาตรฐานในการสื่อสาร การสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในทวีปที่มีความแตกต่างทางสังคมจะมีรายละเอียดในการใช้ภาษาอังกฤษที่แตกต่างกัน เช่น การใช้ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษ การใช้ภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน การใช้ภาษาอังกฤษแบบออสเตรเลีย เป็นต้น การได้ข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่หลากหลายในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารจะทำให้ได้มาตรฐานกลางของการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร

3. กลุ่มมัคคุเทศก์ที่นำเที่ยววัดราชาธิวาสราชวรวิหาร จำนวน 5 คน โดยเป็นมัคคุเทศก์ที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร และมีประสบการณ์ในงานไม่น้อยกว่า 5 ปี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและสำรวจพื้นที่

ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร จากการศึกษาวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องรวมถึงการลงพื้นที่สำรวจสภาพตามความเป็นจริงข้อมูลของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยมีเครื่องมือเป็นแบบสังเกต (Observation) บริบทของชุมชน สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่โดยผู้วิจัยได้เริ่มทำการสำรวจพื้นที่ครั้งแรกระหว่างเดือน ตุลาคม 2555 ถึง ธันวาคม 2555 อีกครั้งระหว่างเดือน มกราคม และพฤษภาคม 2556 และพบว่า ระยะเวลา ระหว่างเดือน มีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม เป็นระยะ Low season มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวนน้อย ส่วนระยะเวลาระหว่างเดือน ตุลาคม ถึง เดือนเมษายน เป็นระยะเวลาที่มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยจำนวนมาก ซึ่งเรียกในภาษามัคคุเทศก์ว่าเป็น ระยะ High season ผู้วิจัยได้ทำลงพื้นที่ทั้งสองช่วงเวลา เพื่อได้ข้อมูลที่ครอบคลุมที่สุด และระหว่างการลงไปพื้นที่นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการต่างๆ อาทิเช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การถ่ายภาพเพื่อเป็นหลักฐาน เป็นต้น โดยในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ ทั้งจากกลุ่มผู้อยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง กลุ่มมัคคุเทศก์ และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยว และสามารถใช้อ้างอิงได้ตามปรากฏการณ์จริง เพื่อทำการตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลด้านเอกสารทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ วัดราชาธิวาสราชวรวิหาร ตั้งแต่ยุคละโว้ จนกระทั่งยุครัตนโกสินทร์ สภาพความเป็นจริงของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร ในปัจจุบัน โดยพบว่า ตั้งแต่สมัยยุคละโว้ จนกระทั่งยุครัตนโกสินทร์ กระทั่งปัจจุบัน วัดราชาธิวาสราชวรวิหารเป็นวัดที่มีสถานที่มีความเป็นธรรมชาติ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม มีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยจนกระทั่งปัจจุบัน วัดราชาธิวาสราชวรวิหาร เป็นแหล่งศูนย์พุทธศาสนาสำหรับประชาชน คนไทยบุคคลทั่วไป โดยมีชื่อเสียง

ในด้านเป็นศูนย์พุทธศาสนาด้านธรรมยุติ ที่มีประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม พุทธศาสนา มีศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญที่ต้องศึกษารักษาไว้สำหรับเยาวชนรุ่นหลังที่ศึกษา ความเป็นไทย เป็นวัดที่ใกล้เมืองหลวงของประเทศไทยมากที่สุดแห่งหนึ่ง ทั้งนี้เพราะ วัดราชาธิวาสราชวรวิหาร ประกอบด้วยสถานที่สำคัญๆและสวยงาม อาทิเช่น ด้านศิลปวัฒนธรรม พุทธศาสนา ซึ่งมีสถานที่ยังคงความงดงามอยู่มากมายพร้อมทั้ง ด้านศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ด้านพุทธศาสนา เป็นต้น

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ จากกลุ่มบุคคล 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้เป็นบุคคลในท้องถิ่นในพื้นที่วัดราชาธิวาสราชวรวิหาร ซึ่งเป็นผู้รู้และผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) พระสงฆ์ที่ประจำพรรษาที่วัดราชามากกว่า 5 พรรษา 2) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยว 3) กลุ่มมัคคุเทศก์ที่นำเที่ยว โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการการสังเกต การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 การสังเกต การสังเกต คือ การเฝ้าดูอย่างมีระบบ เป็นการเฝ้าดูพฤติกรรมต่างๆทางสังคมและวัฒนธรรม (เบญญา ยอดดำเนิน-แอ็ดดีจ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์ , 2552) ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม(Non- Participant Observation) ดังนี้คือ ผู้วิจัยเฝ้าดูอยู่ภายนอกโดยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของ วัดราชาธิวาสราชวรวิหาร โดยใช้ วิธีนั่งมอง เฝ้าดู สังเกตพฤติกรรม ฟังการสนทนาของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย ชาวต่างชาติ และมัคคุเทศก์ ตามจุดต่างๆ แล้วทำการบันทึกพฤติกรรมของบุคคลในแต่ละจุดที่สังเกต เช่น พระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ และ พระเจดีย์ เป็นต้น

3.2.2 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยเนื้อหาในโครงสร้างของการสัมภาษณ์เพื่อการรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ประกอบด้วย เนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร เอกลักษณ์ของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร สิ่งที่ต้องการสื่อความหมายในวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร เพื่อการท่องเที่ยว การสงวนรักษาสภาพแวดล้อมของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร เพื่อการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม ปัญหาและอุปสรรคหรืออื่นๆที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาต่างๆในวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร และความคิดเห็นต่อวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร เป็นต้น

3.2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่มกับกลุ่ม 3 กลุ่มคือ 1) กลุ่มผู้เป็นบุคคลในท้องถิ่นในพื้นที่วัดราชา 2) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และ 3) กลุ่มมัคคุเทศก์ โดยผู้วิจัยให้อิสระกับกลุ่มสนทนาในการอภิปรายโต้ตอบเพื่อได้ข้อมูลที่แท้จริงในประเด็นที่กลุ่มนั้นๆเป็นผู้รู้

3.2.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่เป็นทางการกับกลุ่มผู้เป็นบุคคลในท้องถิ่นในพื้นที่โดยตรงของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร กลุ่มผู้เป็นบุคคลในท้องถิ่นในพื้นที่โดยตรงของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร และกลุ่มมัคคุเทศก์ โดยผู้วิจัยเริ่มบทสนทนาจากการสร้างความสัมพันธ์และความรู้สึกร่วมกันที่จะนำไปสู่การสนทนาในประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา จากนั้นใช้คำถามกระตุ้นให้คู่สนทนาให้ข้อมูลในรายละเอียดในประเด็นต่างๆที่กำหนดไว้ในกรวิจัย อาทิเช่น ประวัติ ความเป็นมาของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร อะไรเป็นเอกลักษณ์ของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร พระอุโบสถเป็นอย่างไร มีปัญหาในการดำเนินงานหรือไม่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติรู้จักวัดราชาธิวาสราชวรวิหารในประเด็นใดบ้าง มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาเที่ยว วัดราชา

วาศราขวรวิหาร แห่งนี้มากน้อยเพียงไร มีวิธีการรักษาวัตรราชาธิวาสราขวรวิหาร แห่งนี้เพื่อการ
ทองเทียวด้านศิลปวัฒนธรรมได้อย่างไร สิ่งที่ต้องการที่จะสื่อความหมายเป็นภาษาอังกฤษเพื่อการ
ทองเทียว มีอะไรบ้าง เป็นต้น

นอกจากนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยทุกครั้ง ไม่ว่าจะโดยวิธีการใดก็ตาม ผู้วิจัยได้
มีการเก็บบันทึกข้อมูลไว้ทุกครั้ง โดยใช้วิธีการจดบันทึก การบันทึกเสียงและการบันทึกภาพในแต่ละส่วน
และแต่ละเหตุการณ์ โดยใช้เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบในการบันทึกข้อมูล เช่น เครื่องบันทึกเสียง เครื่อง
ถ่ายภาพนิ่ง เป็นต้นทั้งนี้เพื่อที่จะได้ข้อมูลเชิงประจักษ์และสามารถทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มานั้นได้

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 4 ชุด คือ

ชุดที่1 แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้รับผิดชอบ มี 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ เป็นการเติมข้อมูล ส่วนบุคคลได้แก่เพศ อายุ
ระดับการศึกษา สถานภาพ 4ตำแหน่ง และระยะเวลาในการทำงานในวัตรราชาธิวาสราขวรวิหาร

ตอนที่ 2 คำถามในการสัมภาษณ์

1.ประวัติวัตรราชาธิวาสราขวรวิหาร เป็นมาอย่างไร?

2.เอกลักษณ์วัตรราชาธิวาสราขวรวิหารในทัศนะของท่านเป็นอย่างไร? อะไรบ้าง?

3. สิ่งที่ท่านต้องการจะสื่อความหมายของวัตรราชาธิวาสราขวรวิหารสำหรับ
ในอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมด้านพุทธศาสนาของวัตรราชาธิวาสราขวรวิหาร” มีอะไรบ้าง?

4.นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติรู้จักวัตรราชาธิวาสราขวรวิหารในประเด็นใดบ้าง?

5. ท่านช่วยการสงวนรักษาสถานที่วัตรราชาธิวาสราขวรวิหารในอัตลักษณ์

ศิลปวัฒนธรรมด้านพุทธศาสนาได้อย่างไร

6. มีกฎระเบียบอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องการเยี่ยมชมเพื่อให้การดำเนินการสถานที่วัตร
ราชาธิวาสราขวรวิหารราบรื่น

7.ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค หรืออันมีผลกระทบต่อนักท่องเที่ยวชาว
ต่างชาติอย่างไรบ้าง?

8.ท่านมีความคิดเห็นต่อสถานที่วัตรราชาธิวาสราขวรวิหารในภาพรวมอย่างไรบ้าง

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีวัตถุประสงค์
เพื่อสอบถามทัศนะเกี่ยวกับวัตรราชาธิวาสราขวรวิหารโดยการศึกษาเนื้อหาและนำเนื้อหาไปพัฒนานวัตกรรม
การสื่อภาษาอังกฤษในอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมด้านพุทธศาสนาของวัตรราชาธิวาสราขวรวิหาร มี 2 ตอน
รายละเอียดดังนี้

วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์

1.Name..... Surname.....

2.Sex..... Age.....years

3.Education..... Marital Status

4. Country..... Continent.....

5. How often do you visit at Wat Rachatiwas Rathchaworaviharn?

ตอนที่ 2 คำถามในการสัมภาษณ์

1. How do you know Wat Rachatiwas Rathchaworaviharn?
2. What is the identity of Wat Rachatiwas Rathchaworaviharn according to your own idea? Please give samples.
3. What do you want to communicate to the others about Wat Rachatiwas Rathchaworaviharn?
4. In what matters do foreign tourists recognize at Wat Rachatiwas Rathchaworaviharn?
5. How can you help preserving Wat Rachatiwas Rathchaworaviharn for Identity of the Buddhist Arts and Culture of the temple of Rachatiwas Rathchaworaviharn ?
6. How do you keep Wat Rachatiwas Rathchaworaviharn ?
7. What are big images of Wat Rachatiwas Rathchaworaviharn according your ideas?

ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มมัคคุเทศก์มี 2 ตอน
วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์

1. ชื่อ..... นามสกุล.....
2. เพศ..... อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา..... สถานภาพ สมรส/ โสด
4. ระยะเวลาการทำงานเป็นมัคคุเทศก์.....ปี
5. จำนวนครั้งที่พานักท่องเที่ยวมาเที่ยววัดราชาธิวาสราชวรวิหาร จำนวน ครั้ง

ตอนที่ 2 คำถามในการสัมภาษณ์

1. เหตุผลใดที่ท่านพานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาเที่ยววัดราชาธิวาสราชวรวิหาร
2. เอกลักษณ์ของวัดราชาธิวาสราชวรวิหารในทัศนะของท่านเป็นอย่างไร? มีอะไรบ้าง
3. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อความหมายในวัดราชาธิวาสราชวรวิหารอย่างไร
4. ท่านต้องการจะสื่อในเรื่องใดบ้างเกี่ยวกับวัดราชาธิวาสราชวรวิหารในอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมด้านพุทธศาสนาเป็นอย่างไรและ อะไรบ้าง
5. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติรู้จักวัดราชาธิวาสราชวรวิหารในประเด็นใดบ้าง
6. ท่านจะช่วยสงวนและส่งเสริมวัดราชาธิวาสราชวรวิหารในอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมด้านพุทธศาสนาได้อย่างไร
7. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค หรืออันมีผลกระทบต่อนักท่องเที่ยวต่างชาติที่วัดราชาธิวาสราชวรวิหารอย่างไรบ้าง
8. ท่านมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววัดราชาธิวาสราชวรวิหารอย่างไรบ้าง

9. ท่านมีความคิดเห็นต่อสถานที่ต่างๆในวัดราชาธิวาสราชวรวิหารในภาพรวมอย่างไรบ้าง

ชุดที่ 4 แบบสังเกตเพื่อการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลนำมาประกอบในการวิเคราะห์เนื้อหาวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร มี 2 ตอน รายละเอียดดังนี้
วัน/เดือน/ปีที่สังเกต.....

1. ลักษณะและเนื้อหาในป้ายที่ใช้สื่อความหมายของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร

.....

2. สภาพแวดล้อมบรรยากาศบริเวณวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร

หน้าวัด

ท่าน้ำ.....

พระอุโบสถ์

3. สังเกตพฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติในวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร

4. มีกฎระเบียบอะไรบ้าง ที่เกี่ยวข้องการเยี่ยมชมเพื่อให้การดำเนินการสถานที่วัดราชาธิวาสราชวรวิหารเป็นไปอย่างราบรื่น.....

4.1 การสร้างเครื่องมือการวิจัย

ในการดำเนินงานวิจัย มีความจำเป็นต้องมีการรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ หาคำตอบ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนด เครื่องมือการวิจัย เป็นสิ่งสำคัญ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สิ่งที่ต้องการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีหลายประเภท แต่ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือการวิจัยแบบใด ล้วนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือต้องการได้ข้อมูลที่ตรงตามข้อเท็จจริง เพื่อให้ผลงานวิจัยเชื่อถือได้ และเกิดประโยชน์มากที่สุด

ประเภทของเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ได้แก่

1. การใช้แบบสอบถาม แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัยที่นิยมนำมาใช้รวบรวมข้อมูลงานวิจัยเชิงปริมาณ เช่น การวิจัยเชิงสำรวจ และการวิจัยเชิงอธิบาย แบบสอบถามมีทั้งแบบสอบถามปลายปิด และแบบสอบถามปลายเปิด แบบสอบถามปลายปิด เป็นแบบสอบถามที่ระบุคำตอบไว้แล้ว ให้ผู้ตอบเลือกตอบ หรืออาจให้เติมคำหรือข้อความสั้นๆ เท่านั้นแบบสอบถามปลายเปิดเป็นแบบสอบถามที่ไม่ได้กำหนดคำตอบไว้ แต่ให้ผู้ตอบได้เขียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ
2. แบบสัมภาษณ์และ แบบสังเกตให้เติมคำหรือข้อความสั้นๆ เท่านั้น
3. แบบสอบถามปลายเปิด เป็นแบบสอบถามที่ไม่ได้กำหนดคำตอบไว้ แต่ให้ผู้ตอบได้เขียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

4.2 การสร้างแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

4.2.1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจัย และประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาแล้วร่างแบบสอบถาม

4.2.2. นำไปให้ผู้มีความรู้ช่วยตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะ

4.2.3. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4.2.4. นำไปทดลองใช้ก่อนเพื่อความเชื่อมั่นว่ากลุ่มตัวอย่าง

(กลุ่มเล็กๆไม่ต้องทุกคน) เข้าใจคำถามและวิธีการตอบคำถาม แล้วนำผลการทดลอง มาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง ก่อนนำไปใช้จริง

4.2.5.นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

4.3 การสร้างแบบสัมภาษณ์

4.3.1 การสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยทุกประเภท ทุกสาขา แต่ที่นิยมคือใช้กับการวิจัยเชิงคุณภาพ

4.3.2 การสัมภาษณ์ เป็นการรวบรวมข้อมูลในลักษณะเผชิญหน้ากันระหว่างผู้สัมภาษณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผู้สัมภาษณ์ เป็นผู้ซักถาม และผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้ให้ข้อมูล หรือตอบคำถาม ของผู้สัมภาษณ์

4.3.3แบบสัมภาษณ์มีทั้งแบบสัมภาษณ์ และแบบไม่มีโครงสร้าง

การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เช่น คณะกรรมการสอบสัมภาษณ์นักศึกษาที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ คณะกรรมการ อาจจะต้องเตรียม แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง ไว้ล่วงหน้า โดยกำหนดรายการคำถามเพื่อการสัมภาษณ์ไว้ก่อนแต่อาจปรับเปลี่ยนคำพูดได้บ้างตามความเหมาะสม

การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง คือผู้สัมภาษณ์ใช้คำถามปลายเปิด เป็นคำถามกว้างๆ ปรับเปลี่ยนได้ ให้ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผู้สัมภาษณ์กำหนดประเด็นคำถาม หรือรายการคำถาม เรียงลำดับไว้แล้วก่อนที่จะสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เช่น ผู้วิจัยสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวกี่ยวเกี่ยวกับปัญหาในการมาเที่ยวชมวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร ผู้วิจัยจะตั้งคำถามอย่างไร ก็ได้ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยว แสดงความคิดเห็น ต่อเรื่องที่ผู้วิจัยอยากรู้ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

4.4 การสร้างแบบสังเกต

4.4.1 แบบสังเกตเป็นเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ใช้ได้กับงานวิจัยทุกประเภท โดยเฉพาะงานวิจัยเชิงคุณภาพ งานวิจัยเชิงทดลอง

4.4.2 แบบสังเกตแบ่งเป็น แบบสังเกตที่ไม่มีโครงสร้างการสังเกต ซึ่งเป็นแบบที่ไม่ได้กำหนดเหตุการณ์ พฤติกรรม หรือสถานการณ์ที่จะสังเกตไว้ชัดเจน และแบบสังเกตที่มีโครงสร้างการสังเกต เป็นแบบที่กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้วว่า จะสังเกตอะไร สังเกตอย่างไร เมื่อใด และจะบันทึกผลการสังเกตอย่างไร แบบสังเกตที่ไม่มีโครงสร้างการสังเกต เช่นการสังเกตพฤติกรรมในนักท่องเที่ยวประชาชน มาที่วัดราชาธิวาสราชวรวิหาร ผู้สังเกตก็จะบันทึกพฤติกรรมต่างๆของนักท่องเที่ยวที่เป็นจริง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลรากง้ำที่เป็นปรากฏการณ์จริงในวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร ประกอบการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการต่างๆ และการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล ตัวอย่างเช่น ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากหนังสือศิลปในกรุงเทพมหานคร และรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์ตรงของกลุ่มผู้เป็นบุคคลในท้องถิ่นในพื้นที่โดยตรงวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ บุคคลในท้องถิ่นคือพระสงฆ์ที่ประจำพรรษาที่วัดราชาธิวาสราชวรวิหารโดยการสัมภาษณ์ นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์กลุ่มนักท่องเที่ยว

ชาวต่างชาติ และกลุ่มมัคคุเทศก์นำเที่ยว ขณะเดียวกันผู้วิจัยให้ความสำคัญต่อปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach) โดยได้นำข้อมูลที่สำคัญในวัดราชาธิวาสวิหาร ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิจากภาพถ่ายต่างๆจากการสำรวจมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพซึ่งในทางวิชาการเรียกวิธีการนี้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้อธิบายไว้ซึ่งสามารถสรุปโดยสังเขปว่า การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพที่เป็นข้อมูลเชิงเนื้อหาอันได้มาจากการรวบรวมข้อมูล อาทิ เช่น ภาพถ่าย บทถอดเทป คำสัมภาษณ์ ข้อมูลจากเอกสาร เป็นต้น และการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักการทางการวิเคราะห์เนื้อหาที่โดย เบญจา ยอดคำเนิน -แอตติกัจ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์ (2552) ได้วางหลักการไว้ โดยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูล (Field Notes) สถานตากอากาศบางปูเป็นแหล่งข้อมูลดิบที่สำคัญ ที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และการลงภาคสนาม ทำการบันทึกข้อมูลที่สำคัญในการวิเคราะห์ เป็นเครื่องมือ ช่วยเตือนความจำ และเป็นหลักฐานในการสนับสนุน

2. ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาจากทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) ที่เรียกว่าข้อมูลรากเง้าจากสถานการณ์จริงของสถานตากอากาศบางปู ผู้วิจัยต้องทำการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เก็บข้อมูลเพิ่มเติม และ วิเคราะห์ข้อมูลอีกจนกระทั่งข้อมูลที่ได้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยมีสาระหลักจากปรากฏการณ์ และสถานการณ์ที่ผู้วิจัยได้มาจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลภาคสนามจากการที่ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลในอำเภอเมือง สมุทรสงคราม เปลี่ยนประเด็นหลักต่างๆเป็นรหัส หรือสาระสำคัญ โดยการสรุป แต่ละข้อความ

3. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการให้รหัสข้อมูล (Coding and Indexing Categories) เป็นการแยกย่อย (Fracture) ข้อมูลของวัดราชาธิวาสวิหาร ให้อยู่ในรูปของแนวคิดเพื่อความสะดวกในการจำแนก จัดกลุ่มระบบข้อมูล ผู้วิจัยนำมาจัดกลุ่มแยกแยะข้อมูลของวัดราชาธิวาสวิหาร ทั้งเชื่อมโยงข้อมูลที่สามารถจับกลุ่มสาระของวัดราชาธิวาสวิหาร ด้านความหมายหรือแนวคิด

4. ผู้วิจัยทำการเชื่อมโยงแนวคิดต่างๆรวบรวมเข้าด้วยกัน เพื่อหาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในอำเภอเมือง สมุทรสงคราม

5. ผู้วิจัยขยายขอบข่ายของความเชื่อมโยงเพื่อให้เห็นภาพรวมของวัดราชาธิวาสวิหาร

6. ผู้วิจัยหาความหมายของอำเภอเมือง สมุทรสงคราม ตีความ หรืออธิบายแบบแผนความสัมพันธ์ที่ปรากฏการณ์ในวัดราชาธิวาสวิหาร

7. ผู้วิจัยหาข้อสรุปแบบอุปนัย สรุปเป็นสาระหลักของผลการวิเคราะห์ มาตีความ และการหาความหมายของข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาเขียนรายงานเพื่อการสื่อสารและถ่ายทอดให้ผู้อื่นต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจรายละเอียดอย่างลึกซึ้งในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความหมายไม่เพียงแต่ยึดหลักการการวิเคราะห์เนื้อหาที่เบญจา ยอดคำเนิน -แอตติกัจ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์ (2552) วางหลักการไว้แล้ว งานวิจัยนี้ยังได้พิจารณาแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา อันเป็นข้อมูลหลักในการทำวิจัยเชิงคุณภาพตามที่ ชาย โพธิสิตา (2552) กำหนดไว้เป็นแนวทางไว้ด้วย โดยเริ่มจากขั้นตอนที่สำคัญดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยทำการอ่านข้อมูลอันเป็นเนื้อหาทั้งหมดจากเอกสาร ไม่ว่าจะจากการถอดเทปบทสนทนา ข้อมูลจากการบันทึกภาพ และข้อมูลจากเอกสารต่างๆ หลังจากนั้นผู้วิจัยจำแนกแยกแยะข้อมูลออกตามประเด็นที่สำคัญอันเป็นหัวใจหลักสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งได้แก่ เอกลักษณะของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร การสื่อความหมายเอกลักษณ์ของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร เป็นเนื้อหาภาษาอังกฤษเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ขั้นตอนที่ 2 หลังจากการกำหนดหมวดหมู่เนื้อหาตามประเด็นสำคัญของการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยทำการจำแนกแยกแยะข้อมูลดิบทั้งในข้อมูลของเนื้อหาเอกสาร รูปภาพ ข้อมูลเนื้อหาจากบทสนทนาต่างๆ เป็นต้น โดยผู้วิจัยคัดลอกจัดข้อมูลเป็นกลุ่ม เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่เกี่ยวข้องซึ่งในภาษาอังกฤษเรียกรูปแบบนี้ว่า Coding System เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการจัดหมวดหมู่และง่ายต่อการตีความหมายข้อมูล กล่าวคือ ในประเด็นของการตีความหมายจะยึดถือตามปรากฏการณ์ ตามหลักฐานตามทฤษฎี ตามอัตลักษณ์ทางภาษา ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 3 หลังจากที่ผู้วิจัยทำการจำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นในขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอน 2 แล้ว ได้ทำการอ่านบททวนข้อมูลของแต่ละกลุ่มแต่ละประเด็นอย่างละเอียด โดยจัดกลุ่มข้อมูลที่จำแนกออกเป็นประเด็นย่อยต่างๆ อาทิ ข้อมูลกลุ่มประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร ข้อมูลพระอุโบสถและ พระเจดีย์ เป็นต้น หลังจากที่ผู้วิจัยอ่านบททวนเข้าไปมาจนพบว่าข้อมูลในแต่ละกลุ่มประเด็นย่อยข้างต้น นิ่ง หรือ อิมมัตว์ สามารถตอบคำถามตามเจตนาที่จะทำการวิเคราะห์ได้ กล่าวคือ อ่านบททวนได้เนื้อหาจนไปวนมาจนสามารถชี้ให้เห็นปรากฏการณ์ที่เป็นจริงตามข้อมูลนั้นๆ และมีรูปถ่ายที่เป็นหลักฐานยืนยันตามปรากฏการณ์วิทยา(Phenomenological Approach)

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล ดังที่มักมีการกล่าวถึงเสมอๆในวงการวิชาการ วิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องของความถูกต้องของเนื้อหาข้อมูลและความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนั้นในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจึงกำหนดให้มีทีมนักวิจัยเพื่อช่วยในการอ่านบททวนข้อมูลที่จำแนกไว้จำนวน 3 คน โดยแต่ละคนจะทำหน้าที่อ่านข้อมูลตามกลุ่มประเด็นนั้นๆ แล้วสรุปย่อออกมาตามรายประเด็นต่างๆ เป็นของตนเอง จากนั้นนำเอาหัวข้อสรุปที่ละประเด็นมาเปรียบเทียบกัน หากค้นพบว่าเนื้อหาที่ได้ฉายภาพไปในมิติทิศทางเดียวกัน แสดงว่าข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลที่เที่ยง ทั้งนี้ยังเป็นการตรวจสอบสามเส้าด้วย กล่าวคือ แม้นักวิจัยทั้งหมดจะเป็นนักวิจัยฝึกหัด แต่ผลทั้งหมดที่ได้เป็นในทางทิศทางเดียวกันแสดงว่าไม่มีความลำเอียงในการวิเคราะห์ข้อมูล และเป็นไปตามที่เบญญา ยอดดำเนิน -แอตติกจ์ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์ (2552) วางหลักการไว้แล้ว นอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังได้พิจารณาแนวทางการวิเคราะห์เนื้อหา อันเป็นข้อมูลหลักในการทำวิจัยเชิงคุณภาพตามที่ ชาย โพธิสิตา (2552) กำหนดเป็นแนวทางไว้ด้วย โดยผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลในขั้นตอนนี้ดังต่อไปนี้

1.หลักฐานอันเป็นปรากฏการณ์จริงความสมบูรณ์ของวัดราชาธิวาสราชวรวิหาร

นักวิจัยฝึกหัดคนที่หนึ่ง

ต้นโพธิ์ลังกาที่รัชกาลที่ ๒ ทรงปลูกไว้

นักวิจัยฝึกหัดคนที่สอง

นักวิจัยหลัก

ศาลาการเปรียญไม้สักทอง

ภาพถ่ายเหล่านี้แสดงถึงความสวยงามด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ของวัดราชาธิวาสวิหารที่แสดงคุณค่าของศิลปด้านประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา

2.หลักฐานด้านข้อมูลเนื้อหา

นักวิจัยฝึกหัดคนที่หนึ่ง

“...ถึงเวลาจากท่าชลาลุง
เสียงทึกๆ ตละอกจะมกโก
ผ่านหน้าวัดราชาธิวาส

เรือไฟจุงเรือจรลอนไหล
ดวงจิตโบ่เปื้อนบู้บะงับแบง
ตลมโปประนมมะงมแง

ขอเคาะกุศลกะมลम्म

ช่วยดูแก้ล่วงพันมลงข้า...”

อ้างอิงจาก “นิราศมะเหลเถไถ” พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ที่มา : โครงการสมุดไทย ภาคศึกษารรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นักวิจัยฝึกหัดคนที่สอง

วัดราชาธิวาสวิหาร เดิมชื่อว่า “วัดสมอราย” คู่กับวัดสมอแครง (วัดเทวราชกุญชร) อันอยู่ใกล้กันในปัจจุบันนี้ เป็นวัดโบราณมาก สันนิษฐานกันว่าสร้างสมัยกรุงละโว้ หรือก่อนกรุงศรีอยุธยา เป็นราชธานี ไม่ปรากฏนามผู้สร้าง แต่หลักฐานจากกองทัพธสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติระบุว่า...วัดนี้สร้างเมื่อ พ.ศ.1820 และผูกพัทธสีมา เมื่อ พ.ศ.2310

อ้างอิงจาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงพระราชวิจารณ์
ที่มา:โครงการสมุดไทย ภาคศึกษารรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นักวิจัยหลัก

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ เสด็จไปประทับวัดบวรนิเวศวิหารแล้ว ฝ่ายธรรมยุติที่เหลือมีประมาณ 30 รูป มีพระอริยมุนี (ทับ) อยู่เป็นหัวหน้าสงฆ์แทน จนต่อมาเมื่อรัชกาลที่ 4 เสด็จราชแล้ว ทรงสถาปนาวัดโสมนัสวิหาร จึงทรงอาราธนาพระอริยมุนีไปเป็นเจ้าอาวาส พระสงฆ์วัดสมอรายมาเป็นธรรมยุตล้นเมื่อหมดสมัยพระภาวนาภิราม (รอด) แล้ว ทางคณะได้จัดพระศรีวิสุทธิวงศ์ (เขียว) จากวัดโสมนัสวิหาร มาเป็นเจ้าอาวาส จึงมีแต่คณะสงฆ์ธรรมยุตล้นตั้งแต่นั้นมา พระศรีวิสุทธิวงศ์ได้รับเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระพรหมมุนี ต่อมาเป็นสมเด็จพระพุฒาจารย์

อ้างอิงจาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงพระราชวิจารณ์
ที่มา :โครงการสมุดไทย ภาคศึกษารรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนที่5 กระบวนการยืนยันผลการวิเคราะห์ข้อมูลถูกต้องและน่าเชื่อถือ (Accuracy and Trustworthiness) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของกระบวนการตีความหมายเนื้อหาของข้อมูลพร้อมกับการแปลผลการวิจัยทั้งนี้เพราะนักวิจัยในเชิงคุณภาพมักถูกตำหนิว่าทำการกล่าวอ้างตีความหมายเพื่อเข้าข้างตนเองดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหาว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความหมายในงานวิจัยครั้งนี้ไม่ได้เกิดจากการตีความหมายในอัตวิสัย (Subjectivity) ของนักวิจัย แต่ในทางตรงกันข้ามกลับให้ความสำคัญมุ่งเน้นไปที่การตีความหมายให้สอดคล้องกับประเด็นความหมายในการวิจัยให้มากที่สุด ผู้วิจัยและนักวิจัยผู้ช่วยกำหนดให้มีกระบวนการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาแบบตรวจสอบกลับย้อน (Backward) ไปที่ขั้นตอนที่หนึ่งอีก กล่าวคือ ผู้วิจัยทำการอ่านข้อมูลอันเป็นเนื้อหาทั้งหมดจากเอกสาร โดยวิธีกำหนดหรือหาค่าหลักที่เรียกว่า “ดัชนี” ในการเกาะกลุ่มประเด็นคือ หัวข้อกลุ่มย่อยต่างๆตามที่กำหนดไว้ข้างต้น เช่น ประวัติศาสตร์วัดราชาธิวาสราชวรวิหาร ศิลปวัฒนธรรม

6. สร้างข้อสรุปการวิจัย

การนำมาสรุปเป็นคำตอบ ของการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องภายหลังการวิเคราะห์เนื้อหา และได้เอกลักษณ์ของสถานตากอากาศแล้ว ผู้วิจัยได้ออกแบบเนื้อหาภาษาอังกฤษในการสื่อความหมายเอกลักษณ์อำเภอเมือง สมุทรสงคราม และเพื่อการยืนยันผลการออกแบบเนื้อหาภาษาอังกฤษตามหลักการใช้ภาษาอังกฤษและ จากผู้ใช้สัญลักษณ์ ผู้วิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาศาสตร์ และการท่องเที่ยวได้ตรวจสอบผลการออกแบบโดยประกอบด้วย ผู้ตรวจสอบด้านข้อมูลภาษาไทยจากผู้รับผิดชอบวัดราชาธิวาสวิหาร ตรวจสอบเนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ของวัดราชาธิวาสวิหาร และเอกลักษณ์ต่างๆในวัดราชาธิวาสวิหาร สำหรับคำถามแบบสัมภาษณ์ เอกสารประวัติของวัดราชาธิวาสวิหาร และเอกลักษณ์ต่างๆซึ่งเป็น ข้อมูลภาษาอังกฤษ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ช่วยศาสตราจารย์เรวดี อินทรกำเนต และ Mrs. Megan Douglas ทำการตรวจสอบภาษาอังกฤษ

7. การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนสำคัญต่อมาในการทำวิจัยคือ การตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล (เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติงค์ และ กาญจน ตั้งชลทิพย์ , 2552) ประกอบด้วยดังนี้

1. การตรวจสอบด้านข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูล โดยนำข้อมูลทั้งในรูปแบบเอกสาร ผลการสังเกต ผลการสัมภาษณ์ที่บันทึกเก็บรวบรวมมาได้จากแหล่งต่างๆ ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านเวลา สถานที่ โดยตรวจสอบว่าข้อมูลเรื่องเดียวกันต่างสถานที่กัน จะเหมือนกันหรือไม่ และจากตัวบุคคล มาสรุปรวม เปรียบเทียบความสอดคล้อง รวมทั้งเพิ่มเติมประเด็นที่สำคัญให้มีเนื้อหาสาระที่สมบูรณ์และครอบคลุมประเด็นวิเคราะห์ที่กำหนด การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบของข้อมูลนั้น จะต้องตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล (สุภางค์ จันทรวานิช, 2543)

1.1 การตรวจสอบแหล่งเวลา หมายถึง การตรวจสอบข้อมูลในช่วงเวลาที่ต่างกัน เพื่อให้ทราบว่าคุณสมบัติที่ได้รับในช่วงเวลาต่างๆนั้นเหมือนกันหรือไม่

1.2 การตรวจสอบสถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กัน จะเหมือนกันหรือไม่

1.3 การตรวจสอบบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

2. การตรวจสอบข้อมูลด้านบุคคลแบบสามเส้า โดยตรวจสอบว่าบุคคลที่ให้ข้อมูล เปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลทุกคนพบว่าข้อมูลที่ค้นพบที่ได้รับมีความเหมือนกันหรือต่างกันใด ผู้วิจัยจะ

ทำการตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งโดยเปลี่ยนผู้สังเกต และตรวจสอบว่าข้อมูลอีกครั้งที่ได้มาเหมือนกันหรือแตกต่างกันไปจากข้อมูลเดิม การตรวจสอบว่าผู้สังเกต แต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันอย่างใด แทนการใช้ผู้วิจัยคนเดียวทั้งหมด ซึ่งจะสร้างความแน่ใจได้ดีกว่าผู้สังเกตเพียงคนเดียว

3. การตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยเริ่มเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แล้วนำมาบันทึกรวมทั้งพิจารณาการทำทาง พฤติกรรมที่แสดงออกมา และบรรยากาศต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำมาประกอบการแปลความหมายร่วมกับการถอดเทป และการบันทึกภาคสนามในหลายๆ วิธี และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธีนำไปสอบถามข้อมูลกับผู้รู้จริงในสิ่งทำงานวิจัยประสงค์จะตรวจสอบ ซึ่งในที่นี้หมายถึง ผู้ที่มีองค์ความรู้ในเรื่องนั้นโดยตรงที่สำคัญคือ จะไม่เชื่อถือเพียงผู้ใดผู้หนึ่งแต่จะนำไปให้ผู้รู้หลายๆคนยืนยันต่างวาระ (Member Check) การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อสรุปของปรากฏการณ์จริงตามความคิดเห็นของผู้ที่อยู่ในปรากฏการณ์นั้นๆ จริงซึ่งก็หมายถึงผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เพื่อได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด ข้อมูลที่ได้มาเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ขณะลงมือตีความสร้างข้อสรุปเหตุการณ์แต่ละอย่าง การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎีนี้เป็นการตรวจสอบที่ทำได้ยากกว่าการตรวจสอบด้านอื่นๆ ถ้าผู้วิจัยพบว่าไม่ว่าจะนำทฤษฎีใดมาใช้ ได้ข้อค้นพบที่เหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง เพื่อให้เชื่อมั่นได้ว่ารายงานการวิจัยมีข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ที่มีความครอบคลุมเพียงพอในการพรรณนาวิเคราะห์ และอธิบายผลข้อสรุปผลการศึกษา การตรวจสอบแหล่งของข้อมูล แหล่งที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่

แหล่งเวลา หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ เช่น ถ้าผู้วิจัยเคยสังเกตพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ควรตรวจสอบโดยการสังเกตพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เวลาบ่าย และเวลาอื่นด้วย

แหล่งสถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ เช่น พฤติกรรมเพื่อน มีพฤติกรรมเรียบร้อยเมื่ออยู่ในบ้าน ถ้าหากไปอยู่ที่อื่นจะยังมีพฤติกรรมเรียบร้อยหรือไม่

แหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ เช่น เคยซักถามนักท่องเที่ยวเดี่ยวเป็นซักถามเป็นคู่ หรือกลุ่ม เปลี่ยนจากปัจเจกบุคคลเป็นกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มสังคม

4. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้การสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร หรือทำการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรืออาจซักถามผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคในการวิเคราะห์โดยการสร้างรหัสและลงรหัสข้อมูลนั้นในการแปลความข้อมูลแตกต่างกันเชิงปริมาณและคุณภาพ ผู้วิจัยต้องอาศัยข้อมูลที่เป็น บริบท ของปรากฏการณ์ที่ให้ความหมายและมีผลต่อการดำรงอยู่ของปรากฏการณ์นั้น ๆ มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปเหตุการณ์ในแต่ละครั้งเป็นภาพสื่อความหมาย หลังจากสรุปผลการศึกษา เพื่อความแน่นอนว่าข้อสรุปนั้นเที่ยงตรงตามความเป็นจริงหรือไม่ แล้วจึงแก้ไขเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

สุภางศ์ จันทวานิช(2552, หน้า 34) ได้ยกตัวอย่างการใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่ต่างกัน ออกไป ไว้ดังนี้ ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนของครูในโครงการวิจัย ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการสอนของครู ด้วยการสัมภาษณ์ครู ครูที่เป็นผู้ให้ข้อมูลแจ้งว่า ในการสอนเลขครูจะใช้วิธีอธิบาย ตัวอย่างแล้วให้ทำแบบฝึกหัด ถ้าเด็กไม่เข้าใจครูจะอธิบายซ้ำอีกครั้ง เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการสอนของครูเป็นข้อมูลสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงตรวจสอบข้อมูลนี้ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลอีกวิธีหนึ่ง ได้แก่ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมนอกห้องเรียนและการเงี่ยหูฟัง(eavesdropping) ผู้วิจัยได้พบว่าในช่วงเวลาเมื่อเด็กไม่เข้าใจตัวอย่างและทำแบบฝึกหัดไม่ได้ ครูดูว่าเด็กด้วยถ้อยคำรุนแรง ไม่ได้มีการอธิบายซ้ำดังที่ครูบอกแก่ผู้วิจัย ข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการแบบที่สองจึงเป็นข้อมูลที่ตรงกันข้ามกับข้อมูลที่ครูให้สัมภาษณ์ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยไม่ได้ปักใจเชื่อว่าข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นข้อมูลที่แท้จริงทั้งหมด แล้วสรุปว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยแอบเงี่ยหูฟังเป็นข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ เพราะข้อมูลทั้ง 2 แบบนี้มีลักษณะตรงกันข้ามโดยสิ้นเชิง

การวิจัยในเชิงคุณภาพหัวใจหลักที่สำคัญที่เรียกว่า “เชิงคุณภาพ” (Qualitative Research) คือ แหล่งข้อมูลจะต้องเป็นแหล่งข้อมูลที่มีคุณภาพ กล่าวคือ หากเป็นเอกสารจะต้องเป็นเอกสารที่ได้รับการยอมรับจากบุคคลที่มีชื่อเสียง การตีพิมพ์เผยแพร่จะต้องมาจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้ เช่น สำนักพิมพ์ต่างๆ ที่มีการจดทะเบียน ในทำนองเดียวกันกับหากเป็นภาพวาด ภาพเขียน รูปถ่าย รวมทั้งแหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล ตลอดจนพื้นที่ที่เป็นแหล่งปฐมภูมิที่มีเหตุการณ์จริงเกิดขึ้น ดังนั้นในการยืนยันว่า ข้อมูลจากทุกแหล่งข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้เชื่อถือได้ จะมีหลักฐานอ้างอิงที่ชัดเจน และได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอยู่ตลอดเวลา เพราะต้องการมุ่งเน้นความน่าเชื่อถือ ก่อนที่จะนำไปใช้ในการจัดหมวดหมู่ในทางกลุ่มประเด็นย่อยๆต่างๆ ตัวอย่างเช่น ในการตรวจสอบประวัติความเป็นมาของสถานที่สำคัญ ผู้วิจัยจะใช้กระบวนการตรวจสอบแบบตรวจซ้ำ จากแหล่งหลักฐานต่างๆ ตัวอย่างเช่น ข้อมูลจากหนังสือมรดกไทย ผู้วิจัยจะนำไปตรวจสอบซ้ำกับข้อมูลจากเรื่องเล่าเช่นเดียวกันกับข้อมูลจากภาพถ่ายที่ถ่ายโดยบุคคลในท้องถิ่น ผู้วิจัยหรือมีคฤเทศก์ที่ถ่ายภาพต่างเวลา แต่ในสถานที่เดียวกัน กล่าวคือในขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลทั้งด้านความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบทุกวันขณะที่อยู่ในสนามเก็บข้อมูล ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยเกรงว่าหากข้อมูลที่ได้อาจไม่ถูกต้องจะทำให้ข้อมูลไม่น่าเชื่อถือ ฉะนั้นหากพบความขัดแย้งในข้อมูลไม่ว่าจะเป็นในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ผู้วิจัยจะทำการสอบถามข้อมูลกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลนั้นๆทันที เพื่อทำการยืนยันความถูกต้องในวาระเดียวกันทั้งปรากฏการณ์และบุคคล นอกจากนี้เพื่อเป็นการยืนยันว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและเชื่อถือ ในข้อมูลทั้งหมดที่ได้มานั้น ในแต่ละขั้นตอนต่างๆ

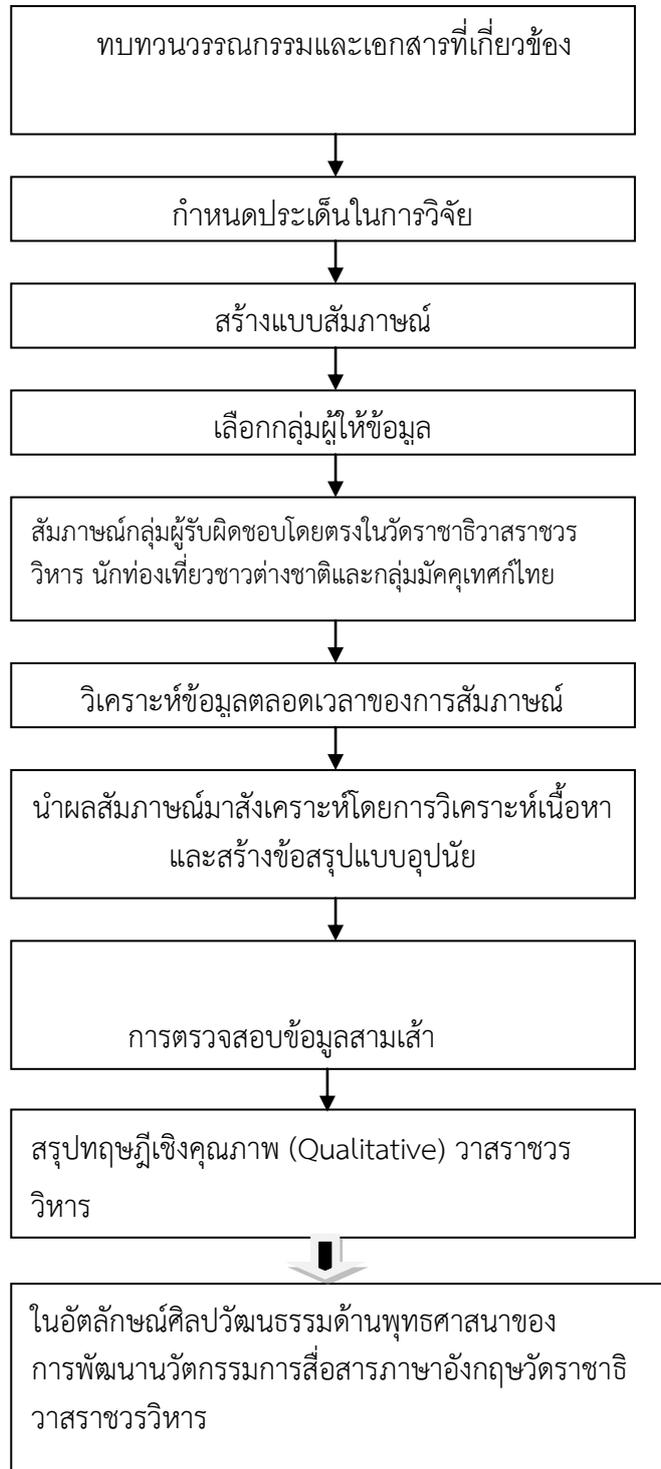
อรุณี อ่อนสวัสดิ์ (2551, หน้า 282) สรุปไว้ว่า เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพไม่เน้นข้อมูลเชิงปริมาณ การเก็บข้อมูลจึงไม่เน้นที่การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้น ความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูล จึงฝากไว้ที่คุณภาพของผู้วิจัย และการตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ โดยจะต้องตรวจสอบข้อมูลในขณะที่เก็บข้อมูลอยู่ในภาคสนาม และเมื่อออกจากภาคสนามก็ต้องมีการตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มานั้นเพียงพอที่จะตอบคำถามวิจัยได้หรือไม่ และข้อมูลที่ได้มี

ความถูกต้องน่าเชื่อถือเพียงไร การตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพนิยมใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า(Triangulation Method)

8. สรุปขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลงานวิจัยโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาที่ได้วิเคราะห์เนื้อหาโดยคำนึงบริบท และ สภาพแวดล้อมของข้อมูลเอกสาร และสถานที่ท่องเที่ยวตามสภาพเป็นจริงด้วย เพื่อได้ผลการวิจัยที่ชัดเจน และสามารถ นำผลการออกแบบเนื้อหาภาษาอังกฤษในเอกลักษณ์ ของวัดราชาธิวาสราชวรวิหารใช้ได้จริง ภายหลังการเขียนกระบวนการวิจัยได้นำรายงานการวิจัยให้ผู้ทรงวุฒิตรวจสอบ นำมาปรับปรุงจนได้ภาพรวมวิจัยฉบับสมบูรณ์ ดังแผนภูมิที่ 3.1 ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการดำเนินการ

แผนภูมิที่ 3.1 สรุปขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

